

Samuel P. Huntington
A civilizációk összecsapása

1993 Foreign Affairs cikke, ez nőtte ki magát 1996-ra vaskos kötetté.

I. A civilizációk világa

I.1. Új korszak a világpolitikában

Hidegháború vége: drámai változások a népek identitását meghatározó tényezőkben, hiszen a világ kulturális törésvonalak mentén kezdett el újjáalakulni. Ez főleg a hidegháború identitását adó két vagy hárompólusú világgal szemben jelent újdonságot. A kulturális identitás jelképei egyre nagyobb jelentőségre tesznek szert (zászlók, kereszt, félhold, fejkendő).

Ennek öt következménye van, amely a könyv egyes fejezetei lesznek:

- a) A **történelem folyamán először** fordul elő, hogy a **világpolitika sokpólusúvá** válik, nem egy vagy két civilizáció lesz csak befolyással a menetére; a **modernizáció** mindeközben **nem azonosul a Nyugatisodással**, ennek következtében pedig a modernizáció révén nem jön létre Nyugati mintára egységes, egyetemes civilizáció, mint ahogy azt sokáig feltételezték
- b) a **civilizációk közötti erőegyensúly módosul**, a **Nyugat hanyatlani** kezd, az **ázsiai civilizációk** pedig drasztikusan **növekedni** kezdenek **demográfiailag, gazdaságilag** és ezzel együtt **katonailag** is. Szintén **demográfiai hullám** éri el az **iszlám világot**, amelynek szintén komoly következményei lesznek. A **nem Nyugati civilizációk** határozottabban **kiállnak saját kultúrájuk** megőrzése mellett. A **fő konfliktusforrás** immár **nem szegények és gazdagok közötti különbség, nem osztályok között, hanem a kulturális identitás**. 24 ld. : **Jugoszláv konfliktus**: Oroszország a szerbeket, Törökország, Irán és Szaúd-Arábia a bosnyákokat, Németország pedig a horvátokat támogatta. A **kulturális identitás** ugyanakkor nagyban **kihathat a politikai berendezkedésre** is: az iszlám nagyban hozzájárult ahhoz, hogy az iszlám országokat **nem lehetett igazán demokratizálni**, ahogy a kelet-ázsiai társadalmak jelentős részét sem.
- c) Ebben a **sokpólusú világban a kulturális rokonságban álló országok** fognak **együttműködni** egymással. A **civilizációs váltások** egy-egy országban **sikertelenségre** vannak ítélve. A kisebb államok saját civilizációjuk mag-államai köré kezdenek el csoportosulni
- d) A **Nyugat** sajátos, **egyetemesítő törekvései** egyre inkább **konfliktusba sodorják** más civilizációjú országokkal, **leginkább Kínával** és az **iszlám** országokkal
- e) A **Nyugat életben maradásának feltétele** az, hogy miközben **megerősítik** sajátos **nyugati identitásukat**, ezenközben **elfogadják** azt, hogy **civilizációjuk egyedi**, de **nem egyetemes**.

Az emberiség történetének folyamán a **civilizációk közötti kapcsolatok java részt időszakosan** voltak csak, **vagy egyáltalán nem léteztek**, ez csak **1500 után** változott meg, a nagy földrajzi felfedezésekkel. Ekkor **gyarmatosítás, egyoldalú leigázás**, a II. vh. után a világ kétpólusúvá válik, 1990 után pedig sokpólusúvá, amelyben a **kulturális jegyek tartják össze az egyes civilizációkat**. De a **világpolitika legfőbb szereplői továbbra is a nemzetállamok** maradnak 17

Ennek a civilizációs paradigmának milyen vetélytársai lehetnek?

Egy világ paradigma: az itt felvázolt paradigma egészen más jellegű, mint amit mások felkínáltak: pl. **Francis Fukuyama: egyetlen egységes világ** létrejöttét vizionálta a hidegháború végével. A **történelem végéről** beszél Fukuyama, az emberiség **ideológiai fejlődésének vége**, a **globális konfliktusoknak vége**, a jövőt **nem az eszmékért** vívott nagyküzdelmek fogják jellemezni, **hanem földhöz ragadt műszaki és gazdasági problémák** megoldása. A hidegháború végével kialakult ez az **eufórikus hangulat**.

Két világ paradigma: **mi és ők**-re felosztott világ, a **hidegháborút követően is** megmarad mások szerint. (ld. a **gonosz tengelye Bush, gazdag és szegény országok**, vagy a világ kulturális alapon történő kettéosztása)

Realista paradigma: az **államok voltak és maradnak is az elsődleges**, sőt egyetlen fontos szereplői a **világpolitikának**, ezek az államok pedig mindig is **saját fennmaradásukért** harcolnak, ezért **fokozzák védelmi képességeiket**, erre fel a **többi állam is ezt teszi – nagy konfliktuspotenciál**. A **világpolitika menete ezen elv alapján** fog működni a teória képviselői szerint. De ennek a felfogásnak **korlátai** vannak amellet, hogy az államok valóban fontos szereplők maradnak a jövőben is: **nem veszi figyelembe** az államok között létrejövő **szövetségeket**, ezek pedig leginkább az **azonos kultúrájú államok között fognak** létrejönni. **Kisebb a veszélyérzetük** a hozzájuk **hasonló kultúrájú** államokkal kapcsolatban, mint a tőlük eltérő kultúrájúakkal kapcsolatban. (ld. USA és Oroszország közeledését a hidegháború után, amikor megjelent egy **közös ellenség: az iszlám**)

Teljes káosz paradigma: a világ anarchisztikus lenne. A **kormányzat tekintélye világszerte megszűnik**, a **törzsi, etnikai és vallási konfliktusok** eluralják a világot, nemzetközi **szervezett bűnözés** erősödik (Brzezinski). **Hibája:** valóban kissé kaotikusnak tűnik a világ, ám teljesen **nem hiányzik belőle a rend**.

Ezek helyett azonban a **legjobb megoldás:** ha világot **hét vagy nyolc civilizációnak** tekintjük. **Nem leszünk túlságosan takarékosak és leegyszerűsítők:** mint az egyetlen vagy két világ paradigma, **sem túlbonyolítók**, mint a realista vagy teljes káosz paradigma képviselői. Ugyanakkor **át is vesz ezekből** az elméletekből:

- **egy világ paradigmából:** az **egységesülés erői is léteznek** a világban szerencsére és ezek lesznek a civilizációs elkülönülés ellenerői
- **két világ paradigmából:** a világ **bizonyos értelemben** valóban **kettéosztható:** a **Nyugat** (amely mindezt ideig domináns volt a világon) és a **többi civilizáció** közötti különbség nagy, bár az utóbbiak között nincsenek igen közös pontok. **Egy Nyugati és sok nem Nyugatira osztódik ketté**
- **államcentrikus realista paradigmából:** az **államok a legfontosabb** szereplők kétség kívül, a jövőben is azok maradnak, **ám konfliktusaikat** egyre inkább a **kulturális tényezők** alakítják
- **káoszparadigmából:** valóban **sok a törzsi vallási konfliktus**, de a világ stabilitását **fenyegető legfőbb** konfliktus a **civilizációk közötti konfliktus**

Az **eltérő paradigmák eltérő jóslatokat** fogalmaznak meg: pl. **Ukrajna** esetében az **államközpontú** megközelítés egy **lehetséges orosz-ukrán konfliktust** jósol, **addig** a civilizációk közötti egy **Ukrajna esteleges kettészakadását** (görög katolikus és ortodox

részre) jósolja. De a civilizációs paradigma alapján megjósolható volt a Szovjetunió és Jugoszlávia felbomlása is.

I.2. Civilizációk a történelemben és napjainkban

Az **emberiség története a civilizációk története**. Itt tehát **többes számban** használjuk a civilizáció fogalmát. Ld **francia civilizáció** fogalmak. **Nem létezik** Huntington szerint **egyetemes emberi civilizáció**. Huntington **nem követi a német kultúra-civilizáció megkülönböztetést**. **Civilizáció és kultúra egyaránt** egy adott nép **életmódjának egészére** utal, a civilizáció ugyanaz nagyban, mint a kultúra.

A **civilizációkat megkülönböztető összes lehetséges elem** vagy tényező (**vérség, nyelv, életmód, technikai fejlettség, politikai berendezkedés** stb.) **közül** Huntington szerint a **leglényegesebb** egyértelműen a **vallás**. A **fő civilizációk** gyakorlatilag azonosíthatóak a **fő vallások** mentén. A **civilizáció a legtágabb kulturális kötelék** a népek között. A másokkal való **azonosulás legtágabb szintje** ez, a „**mi**” a **legszélesebb** értelemben. **Nincsenek** egyértelmű **határai, változhatnak** azok, **újrafogalmazhatják identitásukat** az emberek.

A civilizáció **további jellemzői**, hogy **halandóak**, bár **hosszú élettartamúak** általában. Ezen túlmenően a civilizációk **semmi olyat nem csinálnak**, ami a **kormányokra** tartozik: **nem szolgáltatnak igazságot, nem tartanak fenn rendet, nem tárgyalnak**. Bár az elképzelhető, hogy **egy civilizációt** gyakorlatilag **egy állam képvisel (Japán)**.

Egykori és mai civilizációk számát **12-re** teszik, melyből **hét nem létezik** már: **mezopotámiai, egyiptomi, krétai, klasszikus görög-római, bizánci, közép-amerikai, Andok-vidéki**), ehhez jön **öt létező: kínai, japán, indiai, iszlám és nyugati**, melyhez **Huntington hozzátesz még kettőt: ortodox, latin-amerikai** és esetleg az **afrikai** külön. A jelenleg élő civilizációk:

- a) **kínai**: két kínai civilizációról is beszélnek, egy korábbiról, mely éppen Kr.u.1-2. század környékén hanyatlott, és lépett be a második. Ezt **konfucianus-kínai civilizációnak** is nevezik.
- b) **japán**: a **kínaiból sarjadt ki Kr.u.1-3** század között, **sintoizmus**
- c) **hindu**: a **hinduizmus** központi jelentőségű természetesen ebben a civilizációban, de a **buddhizmus** már **nem alkot külön civilizációt**. **Mi az oka ennek? Születését követően nem maradt fenn születése helyén, azonban ellentétben az iszlámmal vagy a kereszténységgel még inkább, az új helyeken beolvadt a meglévő civilizációba** (Koreában vagy Vietnamban a kínaiba, Japánban a japánba stb)
- d) **iszlám**: **Kr.u. 7 században keletkezett**.
- e) **ortodox**: **1054** nagy egyházszakadás óta beszélünk **nyugati és keleti kereszténységről**.
- f) **nyugati civilizáció**: **kialakulása Kr.u. 8-9. század**; de ez az egyetlen, amelyet egy **égtájjal és nem egy vallással** vagy földrajzi terület nevével illetnek.
- g) **latin-amerikai**: az **európaiból származik**, de homogén **katolikus**, szemben a nyugati megosztott kereszténységgel, maga Latin-Amerika is megosztott a tekintetben, hogy az **európai civilizáció része-e vagy sem**.
- h) **afrikai**: **kérdéses, hogy valóban van-e ilyen**. A **gyarmatosítás** miatt ugyanis **részben a Nyugat részének** tartják azt.

Kapcsolatok a civilizációk között

3 szakasz:

1. szakasz: Civilizációk kialakulását követően 3 ezer éven át szinte semmilyen kapcsolat nem létezett, de **intenzív egészen biztosan nem**. Térben és időben elkülönültek egymástól a civilizációk. A civilizációk között pl. a **találmányok vándorlásához több száz év** kellett.

2. szakasz: erőszakos konfrontációk, ld. **iszlám a Kr.u. 7. századtól a Nyugattal** illetve a **hinduizmussal** ütközött össze, de a **valódi változás** a civilizációk viszonyában **1500 után**, miután a **Nyugat** a földrajzi felfedezéseket követően **terjeszkedni** kezd, és **egyirányú hatást** gyakorol a többi civilizációra. Csak az **orosz és a japán civilizáció** tudott ellenállni a Nyugati civilizáció igájának. A **Nyugati hódítás sikere nem eszméiben, értékeiben rejlett, hanem** abban, hogy a **szervezett erőszak alkalmazásában nagy jártasságot** mutatott. **Kr.u. 1500-tól** kezdve **beszélhetünk világpolitikáról, nemzetközi viszonyrendszerről**, ám innentől kezdve rögtön a Nyugat által meghatározott világpolitikáról.

3. szakasz: **20. század gyarmatbirodalmak felbomlása, sokcivilizációjú egymással kölcsönhatásban** lévő civilizációjú rendszer kialakulása. A **Nyugat** lassú **defenzívába** szorul még akkor is, ha még mindig jelentős befolyása van a többi civilizációra. **Ma** már azonban a **többi civilizációban történetekre való reakció jellemzi, nem pedig az akció**. A **nyugati ideológiák**, amelyekből **kettőt a világra** is ráerőltettek a **második világháborút** követően, **hanyagotlanok**, és az ideológiák helyett vallások és az identitás **más kulturális formái** veszik át az **ideológiák helyét**. A **civilizáción belüli ideológiai** konfliktus helyét átveszi a **civilizáció közötti vallási konfliktusok**.

I.3. Egyetemes civilizáció? Modernizáció és nyugatiasodás

Mi lenne ez az egyetemes civilizáció?

1. Alapvető értékek (ne ölj pl.), de ez **kérdéses**, hogy ez civilizáció alapnak tekinthető-e, mivel ez egy vékony mza, amely mögött erőteljes különbségek vannak.

2. A civilizált és barbár-primitív világ megkülönböztetése esetén szeretnek egyetemes emberi civilizációról beszélni.

3. Egy közös értelmiségi kultúra, érték, doktrína, amilyen pl. a **szabad piacban való hit**. Szinte mindenütt a világon találunk embereket, akik hisznek ebben pl. Ez Huntington szerint az ún. davosi kultúra (Világ gazdasági Fórum). **Szűk értelmiségi kultúra** ez.

4. A nyugati fogyasztói és tömegkultúra terjedése **egyetemes civilizációt** teremtené. Ezek azonban jelentős **kulturális következményekkel nem járó** újításnak tekinthetők. **India, Kína, Japán is megőrizte identitását**, miközben **egyre több Nyugati fogyasztói** társadalmi jelleget vett magára. **Másrészt a média** mégis **közel hozza** egymáshoz ezeket a kultúrákat: de eddig még kevés a bizonyíték arra, hogy a kommunikáció globálissá válása átformálja a hagyományos attitűdöket.

Ezen túlmenően azonban **akadálya** egy **egyetemes nyelv kialakulása** is az egyetemes kultúrának. Az **angol** ugyan **teret hódít**, de **arányaiban** mégis **csökkenő** növekedési tendenciát mutat pl. a **kínaihoz** képest. **1958-ban** a világ népességének **9,8 százaléka** beszélt angolul, **1992-ben** ez már **csak 7,6 százalék** volt. Ennek oka a **kínai és iszlám országok népségrobbanása**. Persze ettől még lehet az **angol a lingua franca**, azaz a kultúrák közötti közvetítőnyelv, de maga ez a **tény még nem egységesíti** a civilizációkat. Azok megőrződnek **külön** civilizációknak továbbra is. Ráadásul a világot irányító hatalmak befolyásának

megváltozása magával hozhatja a lingua franca megváltozását, cseréjét is. A **növekvő hatalom ezen a téren is érezteti hatását: Kelet-Ázsiában a lingua franca mára gyakorlatilag egyértelműen a kínai lett.**

Egyetemes vallás kialakulása is **valószínűtlen** márpedig a civilizáció, így egyetemes civilizáció alapvető eleme lenne ez is. **Bár a vallás fő kérdés marad**, annál is inkább, mivel az **iszlám** nemcsak a kereszténységhez hasonlóan térítő vallás, hanem azért is, mert a kereszténységgel szemben **nagy reprodukciós** képességgel is bír, azaz az iszlám országok demográfiai robbanása egyértelműen ennek kedvez. 2025-re a világ **népességének 30%-át** fogja már kitenni, s ezzel eléri a világ keresztényeinek számát (miközben 1970-ben még csak **15 százalék** volt muzulmán).

De még egy kifogás az **egyetemes civilizáció eszméjével** kapcsolatban: ez az eszme **teljes mértékben a Nyugati civilizáció terméke**, és akkor **használják** leggyakrabban, ha **konfrontálódni kényszerül nem Nyugati kultúrákkal**. A nem Nyugatiak ugyanis nyugatinak látják azt, amit a Nyugatiak egyetemesnek hisznek.

Az egyetemes civilizáció kialakulásának hívei **három feltevésre alapozzák** hitüket:

1. A **kommunizmus összeomlásával a történelem véget ért** volna.
2. A **kereskedelem**, a közlekedés és a kommunikáció közelítené egymáshoz a világ népeit. **1913-ban** a nemzetközi **kereskedelem rekordmértéket** öltött, **1 évre rá kitört** az I. **világháború**. Sőt az egyenlőtlen eloszlása a kereskedelemnek, csak a kihasznált népek bosszúéhségét fokozza. 96. De a **kommunikáció sem segíti elő a világbékét** és az egységes civilizáció létrejöttét: amikor a kommunikációs csatornákon megsokszorozódik a **civilizációk egymásra hatása**, a **közös civilizációhoz** való tartozás csak **még inkább megerősödik**, ezt mutatják felmérések.
3. A **Nyugat és a modernizáció azonosítása**. A modernizáció fogalma a **18. századi Európából** indul, az **ipari forradalommal** kezdődik, amely leszakította a hagyományos, rurális jellegű társadalmi állapotból az európai államokat. A **modern** társadalmak kétségkívül **jobban hasonlítanak** egymáshoz, **mint a hagyományos** társadalmak egymáshoz, azaz egyetemesebb jellegűek. **Mi az oka?** A modern társadalmakban a **technikai vívmányok sokkal gyorsabban** terjednek át a másik államra, mint a hagyományos társadalmakban. Illetve: a **modern iparra épülő társadalom** elve **rugalmasabb**, **nem kötődik a természet szeszélyeihez**, a **földrajzi estelegességektől nem függ**, azaz **könnyebb átvenni bármilyen újítást**.

Mindez persze **nem jelenti** azt, hogy **homogenizálódnának** is a **modern társadalmak**. Az ezt **feltételezők azt állítják**, hogy a **modern társadalmak** mind a **nyugati társadalmi** minta **felé közelednek** is egyben, azaz a **modern civilizáció a nyugati civilizáció** lenne. A **Nyugat** azonban **már rég Nyugat** volt akkor is, amikor még **nem kezdett el modernizálódni**, azaz **nem a modernizáció a Nyugat fogalmának a központi** eleme.

A **Nyugat fogalma** ezeket takarja: klasszikus **görög-római örökség**, **katolicizmus** és **protestantizmus**; a **vallási-spirituális és világi tekintély szétválasztása**; egységes **jogrend (római örökség)**; társadalmi **pluralizmus**; **képviselési testületek**; végül **individualizmus**. Ezek **egyenként nem kizárólag** a Nyugat vonásai, de **összességükben már csak a Nyugatot** jellemzik.

A Nyugat terjeszkedése peresze kétségkívül elősegítette a nem nyugati társadalmak nyugatiasodását és modernizálódását, amire három módon válaszoltak a nem nyugati világ képviselői.

1. elutasították mindkettőt (Japán a második világháborúig)

2. elfogadták mindkettőt (Törökország és Kemal Atatürk: a modernizáció kívánatos, ám az nem összeegyeztethető az őshonos kultúrával, így ez utóbbit el kell vetni, Nyugatosodni kell, de ennek még mérsékeltbb változata is kudarcot vallott)

3. elfogadták a modernizációt, ám a Nyugatosodást már nem (reformizmus: Kína, Japán a második világháborút követően részben)

A tényleges út azonban egyik sem feltétlenül: Egyiptom és Afrika nyugatosodik anélkül, hogy modernizálna. Még inkább gyakoribb példa: kezdetben modernizáció és Nyugatosodás összekapcsolódik, amíg a nem nyugati társadalom magába szívja a nyugati kultúra lényeges elemeit, és lassan modernizálódik. Amikor azonban a modernizáció nagyobb sebességre vált, a nyugatiasodás csökken, és az őshonos kultúra újjáéled. A további modernizáció így már az őshonos kultúrára támaszkodó társadalmat erősíti meg, így változtatva meg a nyugati és nem nyugati társadalmak közötti egyensúlyt ez utóbbiak javára, megerősítve az őshonos kultúra iránti elköteleződést. ¹¹¹ A modernizáció ugyanis fokozza a társadalom gazdasági, katonai erejét, ami önbizalmat ad, arra ösztönzi őket, hogy bízzanak saját kultúrájukban. Annál is inkább, mivel a modernizáció az egyén szintjén elidegenedéshez és a hagyományoktól való elszakadáshoz vezetne. Ez identitásválságot okoz, amire a vallási mozgalmak kínálnak megfelelő választ.

Ugyanakkor kivétel: Szingapúr, Tajvan és Szaúd-Arábia úgy modernizálódott, hogy közben szinte egyáltalán nem nyugatosodott el. Vagy egyenesen a modernizáció eszközeit használják a nyugatiasodás megállítására (ld. terroristák az interneten). Összességében tehát a modernizáció nem feltétlenül jelent nyugatiasodást, sőt gyakran megerősíti a helyi kultúrákat ahelyett, hogy egy egységes és egyetemes civilizációt teremtené. A világ modernebbé válik, miközben egyre kevésbé lesz nyugatias.

II. A civilizációközi erőegyensúly változásai

II.1. A Nyugat elhalványulása

Két kép él a nyugati civilizációról.

Vagy mindent ural, ami fontos: nemzetközi bankrendszer, keményvaluta ellenőrzés, fő fogyasztók, világ késztermékeinek többségét ők állítják elő, katonai erőfölény, technológiai fejlesztések, nemzetközi kommunikáció), vagy pedig hanyatlik, azaz gazdasági, így aztán katonai és politikai befolyása is folyamatosan csökken, amely lassan áthelyeződik Ázsiába.

Mindkettő igaz. Jelenleg még dominál, ám úgy hogy közben hanyatlik. A hanyatlás három fő jellegzetessége: **1. Lassú folyamat.** **2. Nem egyenes vonalú** a hanyatlás, hanem szabálytalan, szünetekkel, visszafordulásokkal. **3. Az erőforrások** (demográfiai, katonai, politikai és gazdasági) **lassan apadnak Nyugaton.** Demográfia és terület: mindkettő a század első felében tetőzött a Nyugat tekintetében ld 125 és 127.o táblázatok. Az **iszlámban** és **konfuciánus** kultúrában ráadásul **sok a fiatal**, és a **város lakók** száma is hirtelen megnőtt, ők politikai célokra sokkal inkább felhasználhatók, mint a vidéki földműves réteg. **Gazdaság:**

129 o. táblázat becslések: **2020-ra Kína**, Japán, India, Oroszország és Brazília adja majd a **világ első öt legnagyobb gazdaságát**, az **első tíz között pedig csak három nyugati** lesz. A **gazdasági potenciállal a katonai is megnő** természetesen: szovjetek megszűntek valódi világpolitikai tényező lenni, ezzel együtt a fenyegetettség érzésének csökkenésével a Nyugat is egyre **kevesebbet fordított** katonai kiadásokra, **harmadszor pedig: Kelet-Ázsia** pedig egyre **többet** fordít katonai kiadásokra. **Negyedszer: a tömegpusztító fegyverek megjelenését egyre nehezebb felügyelni**, azaz széles körben hozzáférhetővé válnak. **Ötödször: a katonai potenciál inkább a mag-államok régióinak felügyeletére törekszik**, nem világhatalomra. **1919-ben a világ Clemanceau, Wilson és Lloyd George** kezében volt, ehhez képest ugyancsak megváltozik a helyzet.

A Nyugat hanyatlásával az **őshonos kultúrák** is újból **virágzásnak** indulnak. A **kemény hatalom növekedése a lágy (kulturális) hatalom növekedésével jár együtt**. Az **őshonosodás** folyamata az egykori gyarmatokon erősödik. Az **első generáció** még Nyugaton szerezte diplomáját, a **következők már hazai egyetemen**, hazai nyelven, ezzel a nyugati befolyás visszaszorul.

Az őshonosodást elősegíti a **demokrácia-paradoxon**: a nem nyugati társadalmak átveszik a demokratikus intézményeket, ám **szabad választásokon Nyugat-ellenes** és gyakran demokrácia-ellenes erők kerülnek hatalomba. A **demokratizálódás összeütközik a nyugatiasodással**, ez szinte mindenütt igaz (ld. **első demokratikus palesztin** hatósági választások, amelyet a Hamasz nyert).

Az **őshonosodást elősegíti a vallásosság reneszánsza**, amely a modernizáció és nyugatosodás okozta **identitásválságra** adott válasz. (ld. volt kommunista országokban az ortodoxia, a modernizálódó arab országok iszlamista újjászületése). A **gyors társadalmi változások** idején a **hagyományos regionális, lokális identitások talajukat veszítik** a mobilizáció miatt, helyüket azonban **nem tölti ki** a nyugati ideológia, **ehelyett** egy új **vallásosság** jön. Ez tágabb értelemben az **erőltetett szekularizációra, énközpontúságra és erkölcsi relativizmusra** adott természetes válasz. Ha a **hagyományos vallások** ezt nem teszik meg, így jönnek a területen újnak számítók: **Dél-Koreában a buddhizmus** mellett erőteljesen megjelent a **kereszténység**, ahogy Latin-Amerikában a protestánsok. A iszlámban mindez a városiasodó, modernizálódó, urbánus réteg válik ismét vallásossá.

II.2. Gazdaság, demográfia és az agresszív civilizációk

Az **őshonosodás különösképpen az ázsiai-kínai és az iszlám civilizációt jellemzi**, ahol nemcsak azt emelik ki, hogy a Nyugatiéval azonos rangú lenne saját kultúrájuk, hanem még inkább azt, hogy **annak felette is áll**. **Ezzel szemben** a többi nem nyugati civilizáció (hindu, ortodox, latin-amerikai, afrikai) **nem állítják** ezt, bár öntudatosodásuk itt is megfigyelhető.

Ázsiai öntudatosodás a gazdasági növekedéssel van összefüggésben, **muzulmán öntudatosodás** pedig a **mobilitással és népességnövekedéssel**.

1. **Ázsiai öntudatosodás**: hirtelen gazdasági fejlődés, hiszen Angliának és az USA-nak közel **60 év** kellett ahhoz hogy **megduplázza** egy főre eső termelését, **Japánnak 33**, **Indonéziának 17**, **Dél-Koreának** már csak és de Kínának is csak **10 év** kellett ehhez, **8%-os gazdasági növekedéssel**. Japán 2. világháború után: hatalmas kataklizma, hiszen mindent egy lapra tettek fel, és minden elveszett, ezért **minden, ami nyugati az csak jó lehetett a 2. világháború után**. 162. Ám a **nyolcvanas évekre ismét megjelent a japán**

öntudat, amikorra az **amerikai társadalmi rendszer hiányosságai** kitűntek. Kínában is a gazdasági növekedéssel együtt jelent meg ismét a kínai öntudat.

Az **ázsiai öntudatosodás négy eleme**:

a) hisznek az **ázsiai gazdasági fejlődés erejében**, hiszik, hogy hamarosan túlszárnyalják a Nyugatot ezen a téren, ezzel pedig egyre nagyobb hatalomhoz juthatnak a világban.

b) a gazdasági siker kulcsát a sajátos ázsiai kultúrában (rend, fegyelem, felelősség, kollektívizmus, absztinencia) vélik felfedezni, amely a hanyatló nyugati kultúra felett áll. Egy szóval az **ázsiai kultúrák a közösséget** állítja a középpontba, nem pedig az egyént.

c) az ázsiai kultúrák felismerik ugyan az egymás közti különbséget, ám sokan mégis az alapvető hasonlóságokra hívják fel a figyelmet. Lassan **törekedni kezdenek** egy sajátos közös kulturális alapokon nyugvó **kelet-ázsiai gazdasági régió** létrehozására, amely **fölébe kerekedhet a nyugati gazdasági régióknak**, azaz az **Ázsián belül kereskedelmi és befektetési** kapcsolatokra összpontosítsanak.

d) lassan kezdik elhinni, hogy más, nem nyugati társadalmaknak is át kellene venniük ezeket a sajátos ázsiai értékeket (ld. **kínai terjeszkedést Afrikában**).169.

- 2. iszlám újjászületés: modernizációt átveszik, ám a nyugati intézmények és kultúra átvétele már csak részben történik meg**, csak az első generáció teszi meg, de az is otthon már az őshonosodást tanítja a sajátos muzulmán értékeket. A **muzulmán újjászületés a bölcsőtől a sírig elkísér** különféle **jóléti és szociális intézmények** révén. **Kemény magja: diákok és értelmiségiek**, főleg a **műszaki értelmiségiek** körében, illetve a **természettudományos érdeklődésük** körében. Furcsa példa **Törökország**, ahol a az **idősebb generációhoz világias nők lányai már iszlám elkötelezettségűek** lettek. 176.

A **másik társadalmi réteg: a városokba özönlő első generációs urbánus réteg**. A **liberális felfogás** sehol sem tudott igazán gyökeret verni a muzulmán országokban. A **hidegháborús** időszakban ez még **nem jelentett különösebb problémát**, hiszen a Nyugat sokszor inkább **támogatta az iszlamistákat**, hogy a kommunizmus elleni harcban **szövetségest** találjon bennük.

A **fokozódó iszlám** nyomásra a világiasabb kormányok is elkezdtek iszlám törvényeket bevezetni az **oktatásban, sőt néhol az igazságszolgáltatásban is (Indonézia, Malajzia stb)**. Ugyanakkor **identitásválság** is kialakul, ez is **elősegíti az iszlámhoz való csatlakozást**. A **kiindulópontja a hetvenes évek olajárrobbanása**, amely jelentősen **megnövelte** az iszlám államok erejét. Ez persze aztán a **nyolcvanas** években **alábbhagyott**, ám a **népességnövekedés továbbra is tartotta** magát. Ez sok mobilis fiatal jelent (a társadalom 20% körüli arányt jelent ez). 5.1 táblázat 188.o. A **nagyobb népességnek több erőforrásra van szüksége, terjeszkednie kell, azaz agresszívabb civilizáció lesz**. Ld **nemek aránya Ázsiában, és az ebből adódó frusztráció**.

Ez a **népességnövekedés** előre láthatólag a **következő évtized elején** azért megáll, ahogy az **ázsiai gazdasági növekedés is alább fog hagyni**. Az első valamikor a 21. század 3. évtizedében fog alábbhagyni, miután a népességnövekedés elérte csúcspontját. A harcosabb társadalmi réteg befolyása ekkorra csökkenni fog, **egy hideg béke** állapota állhat be a Nyugat és az iszlám között. Az **ázsiai fejlődés** pedig kitermel egy **jómódú középosztályt**, amely **akár demokratizálódáshoz is vezethet**.

III. A civilizációk új rendje

III.1. A globális politika kulturális átalakulása

A modernizáció hatására a **világpolitika tehát a kulturális törésvonalak** mentén csoportosul újra. A **multicivilizációs szervezetek persze megmaradnak (ENSZ, NATO – Görög és Törökó lóg ki belőle –, ahogy az ASEAN – Délkelet-Ázsiai Nemzetek Szövetsége)**, de sok nehézségük akad majd. Azaz kulturális vonások megkönnyítik a szövetséges együttműködést. **A régiókon belüli kereskedelem egyre fontosabbá válik majd.**

Ugyanakkor egy egységesülő kelet-ázsiai hatalmas gazdasági régióról nem nagyon lesz szó, mivel legalább hatféle civilizáció létezik a hatalmas régióban, ami nem könnyíti meg az együttműködést (Japán például ezért tud nehezen terjeszkedni a régióban) 213. Azaz a **kereskedelmi szövetségeket is a kulturális törésvonalak** kezdik el **meghatározni.**

A **civilizációk szerkezete:** egy-egy civilizációban vannak **mag-államok**, illetve **tagállamok**, de beszélhetünk még **magányos államokról, hasadó államokról és elszakadó államokról.** **Tagállam:** teljesen azonosul a civilizációval.

Mag-állam: a **civilizáció vezető állama** vagy államai (**nincsen mag-állam az iszlámban és Afrikában, valamint Latin-Amerikában**). **Latin Amerika:** **Brazília** lehetne, **erőforrásai** megvannak ehhez, ám **más nyelvet** beszél, mint a többi dél-amerikai állam. Mellette verseng még e címért **Mexikó, Venezuela és Argentína** is. (ld. Chavez szövetségkeresése, és Dél-Amerikát átszelő olajvezeték tervei). Ráadásul **Mexikó** Észak-Amerika felé is kacsintgat. **Nincs mag-állam Afrikában** sem: ennek **oka**, hogy felváltva francia és angol nyelvű gyarmatok voltak ezek. **Mégis kiemelkedik: Nigéria és Dél-Afrika** (mindkettő angol gyarmat volt egykoron), a franci mag-állam kezdemény Elefántcsontpart.

Magányos állam: **Etiópia**, melyet körbevesznek a muzulmán országok, és szinte külön sajátos civilizáció, vallása kopt ortodoxia. De a legfontosabb magányos állam: **Japán.** **Kisszámú japán kivándorló él külföldön**, így még ez sem kapcsolja egybe más államokkal.

Hasadó állam: **több civilizáció** népei vannak jelen: **India** (muzumánok és hinduk), **Malajzia, Szingapúr** (mindkettő kínai és muzulmánok), **Szudán** (déli keresztények és északi muzulmánok). **Kína** (kínaiak és muzulmánok), **Fülöp-szigetek, Indonézia** (muzulmánok és keresztények). Ezeket a **törésvonalakat** ugyan **elfedhette** egy ideig a **hidegháborús logika**, leginkább a kommunista tömbhöz tartozó harmadik világbeli országokban.

Elszakadó állam:

Törökország Kemal idején (Gergely-naptár bevezetése, az iszlám **államvallási** szerepének **megszüntetése, latin írásjelek** bevezetése – így az ősi irodalomhoz nem fér hozzá az új nemzedék már –, **1952 NATO** tag lett – bár a hidegháború gyengített, az iraki háború ismét erősítette Törökország pozícióját itt –, többpártrendszer, kérdéses EU csatlakozás) Törökország elvetette Mekkát, Brüsszel viszont csak félszívvel fogadta be. (Négy egykori török nyelvű köztársasággal keresi a kapcsolatot: Üzbegisztán, Türkmenisztán, Kazahsztán, Kirgizisztán), de **itt is** megfigyelhető a **fokozódó iszlám érdeklődés** a 90-es évek elejétől. Ismét megengedik, hogy fátyolban járjanak iskolába a lányok, amit Kemal betiltott. A **befogadó civilizáció elutasítását** élék meg.

Mexikó a 80-as évekig egyértelműen az **USA-val szemben** fogalmazta meg magát, mint latin-amerikai vezető állama, **80-as évek** azonban: **észak-amerikai kultúra felé** fordul. A befogadó civilizáció nyitott irányukban, vagy nyitottabb mint a török-keresztény kapcsolat esetében.

Ausztrálok: 90-es évek elején: el az **USA-tól és Nyugattól**, csatlakozunk Ázsiához, ahova földrajzi helyünk is köti őket. Ráadásul a **kelet-ázsiai gazdaságok dinamikus**

növekedése is **ebben az irányba** terelte őket. **1971:** ausztrál **exportnak** csak **40%-a** jut Ázsiába, **1994-re** ez már **62%-ot** ér el. De a **befogadó civilizáció szintén kiveti őket.** Törökországhoz hasonlóan kulturális okai vannak a kínai vezetők fenntartásainak.

Oroszország is sokáig bizonytalankodott, hogy a Nyugathoz csatlakozzon-e.

III.2. Mag-államok, koncentrikus körök és a civilizációs rend

A két szuperhatalom helyett civilizációs mag-államok jönnek létre, amelyekhez **igazodnak** a tagállamok (főleg a Nyugati, ortodox és a kínai civilizációban), és amelyek a rendet fenntartják gyakorlatilag a civilizáción belül. **Pakisztán, Banglades** nem fogadja el Indiát rendfenntartónak, hiszen eltérő kultúrájuk, de **Japánt sem fogadják el Ázsiában** éppen emiatt.

A nagy civilizációs központok, mag államok és területeik:

A **Nyugat** esetében: Európa és Észak-Amerika (néha Ausztrália is). Érdekes, hogy **Bulgária és Románia** az EU tagja lett (mindkettő ortodox), **Görögország** is ortodox, de ő a klasszikus örökségének köszönheti viszonylagos könnyed integrációját, ugyanakkor sokszor disszenter is. (pl. balkán háború során a szerbeket támogatja, fegyelmetlen az EU-ban – költségvetés meghamisítása –, bár a hatvanas évek közepéig katonai junta irányította, csak ennek bukását követően lehetett az EK tagja, ugyanakkor Oroszországhoz is közeledik. Főleg a nagy ellenség, Törökország ellenében fog össze Oroszországgal, és Ciprus az oroszok kedvenc helye befektetés és turizmus tekintetében is.)

Oroszország: **Balti államok kiléptek** az orosz befolyás alól, ellenben **Belorusszia, Moldva és Kazahsztán** szorosan kötődik hozzá, **Örményország és Ukrajna** (bár ez külön történet a görög katolikus és ortodox törésvonal közepén) is többé-kevésbé kötődik. De **Oroszországot iszlám ütközőállamok** veszik körbe **dél felől:** itt rendet akar teremteni, de kulturális különbségek ezt nem nagyon engedik.

Nagy-Kína: **Korea, Vietnam,** de ide tartozónak véli **Hongkongot** (a csatlakozás után egyértelműen), **Tajvant,** sőt **Szingapúrt** (nagyreszt kínaiak lakják) is. **Sok kínai él Thaiföldön, Malajziában, Indonéziában és a Fülöp-szigeteken** is. Kína már rég **nem a kommunista pártokon** keresztül akar befolyást gyakorolni, **nem a kommunizmus előmozdítása a fő érdeke, hanem a kínai befolyás növelése a határon túli kínaiak segítségével. Kulturális és elsősorban kereskedelmi kapcsolatokat épít rajtuk keresztül a felsorolt országokba. (Fülöp-szigetek: lakossága mindössze 1%-a kínai, de a magánvállalatok 35%-a kínai tulajdonú; Indonézia lakosságának 3%-a kínai, de a magántőke 70%-a kínai kézen van; ahogy Thaiföldön is alig 10%-nyi kínai él, ám a 10 legnagyobb vállalat közül 9 kínai kézen volt; Malajziában pedig 30%-nyi a kínai lakosság aránya, de a gazdaság szinte teljesen kínai kézben van.)**

Sokkal **könnyebben kötnek üzleti** kapcsolatot tehát a külső kínaiakkal a kínaiak, hiszen a családi vagy ismeretségi alapon felépülő kereskedelmi kapcsolatok bensőségebbek. A **nyugati üzletembereknek** könnyebb **Indiában** üzletet kötniük, mint a kínai térségben. De a **határon túli kínaiak jelentős pénzeket investálnak Kínába** is a kilencvenes éve kezdetétől kezdve. **Tajvan** sokáig **szakadár** állam volt, de a **90-es** években elkezdett közeledni, ahogy a **szilárdan anti-kommunista Szingapúr is** ezt tett ezt tette a **kilencvenes** években, ahogy Kína **gazdasága növekedni** kezdett jelentősebb ütemben.

Islám identitástudat: a **politikai identitástudat** az iszlám országok körében éppen fordítottja annak, ami a Nyugaton. Itt ugyanis a **politikai lojalitás csúcsát a nemzetállam** képezi, és **kisebb azonosságtudatot** feltételez a régió illetve az **Európai Unió**. Egy fordított U alak jellemzi tehát az identitás mértékét. **Az iszlám világban** azonban **nem léteznek nemzetállamok**, ehhez **nem kötődnek** az iszlám világ polgárai. **Ehelyett törzsi-családi** kötődéseik erősek, és a **vallási elköteleződés révén kialakuló általános iszlám tudat**. Ez egy U alakú görbét feltételez. **Konfliktusok** általában **törzshöz** tartozók között robbannak ki, **illetve az iszlám két ágához tartozók között**. **Államok közötti konfliktus** nem nagyon létezik. Az **arab világ államait** ugyanis java részt az **európai imperializmus** teremtette, művi teremtmények valójában, **határaik sokszor nem esnek egybe az etnikai határokkal** (ld. pl. **kurdok**).

Van azonban **vallási alapon megszervezett**, államokat magában **foglaló szervezetük**: **1972 óta az Iszlám Konferencia** szervezete. Ehhez **hasonló, vallásra alapozott**, államközi szervezet **nem létezik másik civilizációkban**. Nincs keresztény, buddhista vagy ortodox államok szövetsége. De az iszlámnak **nincs igazi mag-állama**. (A történelem során persze volt **mag-állama**: **Omajjád kalifátus**, **Abbászida kalifátus**, **Oszmán birodalom**, de ezt követően a **nyugati hatalmak osztják fel az arab területeket** egymás között) **Esélyesek** persze vannak: **Indonézia a legnagyobb muzulmán állam**, de **földrajzilag az iszlám világ peremén** helyezkedik el. **Egyiptom: földrajzilag központi helyen, nagy népességgel, ám szegény ország**, és **vezetői nyugati** elkötelezettségűek. **Irán: kellő ereje megvan, lakossága is, csakhogy a muzulmánok 90%-ával ellentétben Irán nem szunnita, hanem síita**, és perzsa. **Pakisztán: nagy és önálló, de szegény, regionálisan megosztott**. **Szaúd-Arábia: az iszlám vallási központjai itt vannak, gazdag ország, lakossága azonban csekély számú, vezetői pedig nyugati irányultságúak a lakossággal ellentétben**. **Törökország: túlságosan világi**.

IV. Civilizációk összecsapásai

IV.1. A Nyugat és a többiek

Mikroszinten a legélesebb törésvonal a **muzulmán világ** és a **szomszédos ortodox, hindu, afrikai és nyugati civilizációk** között lesz. **Makroszinten** viszont a **Nyugat és a többiek** között, a **legintenzívebb konfliktusok** pedig az **iszlám és az ázsiai** valamint a velük **szembenálló Nyugat** között merül fel. **Nyugati arrogancia és iszlám intolerancia**, valamint **kínai magabiztosság** a fő konfliktusforrás. A **Nyugat megpróbálja** természetesen **fenntartani kiváltságos helyzetét**, az **IMF-en** és a **Világbankon** keresztül saját érdekeit próbálja meg érvényesíteni.

Hármas cél: katonai fölény megtartása, nyugati értékek propagálás, nyugati társadalmi minta példaként felmutatása. **Katonai fölény:** a nem nyugati államok **tömegpusztító fegyverekhez** nyúlnak inkább, **semmint a reguláris haderő fejlesztéséhez**, amely sokkal **költségesebb, és időigényesebb**. Azaz a **hagyományos fegyverek helyett az atomfegyverre koncentrálnak** inkább. Ha az **atomfegyver** összekapcsolódik a **terrorizmussal**, abból származik igazán **komoly veszély**. A **kettő együtt** már bőven **kompenzálja az USA és Nyugat** hagyományos haderejének fölényét.

A **konfuciánus-izlám** kapcsolat a **tömegpusztító fegyverek területén viszonylag kiterjedtnek** mondható: **Kína** az egyik **legfőbb szállítója** a hagyományos és nem hagyományos fegyvereknek több **iszlám ország számára**. **Pakisztán, Irán és Kína**

együttműködése ezen a téren immár a **nyolcvanas évek végétől** jelentős. **Kína** pedig **atomfegyverhez is hozzásegítette Pakisztánt** (urániumdúsítási és egyéb technológiák révén). Ugyanígy jó a **fegyverkezési kapcsolat Kína és Irán között**. De **Irán és Pakisztán között is hagyományosan jó a viszony fegyverszállításoknak** köszönhetően. A **Nyugat** megpróbálja **visszafogni** azt, hogy **egyre többen rendelkezzenek tömegpusztító fegyverekkel**, de maximum **lassítani** tudja a folyamatot, **megállítani** egészen bizonyosan **nem**.

Ugyanakkor **kettős mércét alkalmaz saját** elveinél is: **demokráciát**, de **csak akkor**, ha az **nem iszlám fundamentalistákat juttat hatalomba**, **Irak és Irán ne fegyverkezzen**, de **Izrael** megteheti ezt. Az **emberi jogok problémát** jelentenek **Kínában**, viszont **Szaúd-Arábiában nem**. **Kuvaitot megvédjük, Boszniát habozunk megvédeni**. Az egyetemes elvek így erodálódnak, **foszlanak** semmivé. A **demokratizálási törekvések Ázsiában** és az **iszlám világban ütköztek legnagyobb akadályba** (ld. a **gazdaságilag prosperáló Szingapúrt** vagy **Kínát**, ahol kénytelen volt feladni elveit a Nyugat)

Bevándorlás: 16-20. század az európai kivándorlás időszak. 20. század azonban megfordul a trend. **Nyugatra tartanak egyre többen**. A **migráció** öngerjesztő, hiszen a kivándoroltak az otthon maradottaknak azt üzenik: itt megfelelően lehet élni. A **70-es évekig** a **munkaerőhiány** idejét **pozitívan álltak a bevándorláshoz Európában**. A **90-s évektől** kezdve azonban ez is **megváltozott**. Főleg a **muzulmán bevándorlók**kal szembeni **kulturális ellenérzés** miatt, illetve **gazdasági recesszió** miatt. **USA: spanyol ajkú bevándorlók** tömegei a határon át. Míg a **70-es években** itt is **pozitívan** viszonyultak a bevándorlás kérdéshez, addig a **90-es évekre** ez is **megváltozott** itt is. Huntington szerint a fő kérdés a **bevándorlás kapcsán**, hogy vajon **hasadó államokká válnak-e a sok bevándorló** miatt a nyugati államok. **2050-re 50% fehér, 25% latin, 15% afrikai**. A spanyol bevándorlók ráadásul egyáltalán **nem asszimilálódnak** és **kezdenek az USA déli részén egybefüggő spanyol régiókat** alkotni, ami gyakorlatilag **Mexikó kiterjesztését** is jelenthetné. A lényegesebb azonban az, hogy **nem asszimilálódnak**.

Az **iszlám** viszonya a Nyugathoz országról országra változik, hiszen **nincsen mag-állam**, de **mindenütt van Nyugat-ellenes** vonal. Egy **általános Nyugat-ellenes civilizációközi összefogás mégsem valószínű**. Az **iszlám és a kínai** ahhoz **túlságosan különbözők** egymástól.

IV.2. A civilizációk globális politikája

A civilizációközi konfliktusok két szinten jelentkezhetnek: helyi és makroszinten.

Miről szólnak a civilizációközi konfliktusok, miről szóla globális hatalom:

- 1. Globális fejlődésbe való beleszólás képessége.**
- 2. Relatív katonai hatalom.**
- 3. Gazdasági hatalom.**
- 4. A másik civilizációban élő kisebbség védelme.**
- 5. Értékek terjesztése. Ű**
- 6. Területi konfliktusok.** De általában **nem** a nagyhatalmak közötti **nyílt konfliktus** lesz a meghatározó, hanem a törésvonalak mentén lévő **regionális konfliktusok külső támogatása** révén vesznek részt ebben a folyamatban a mag-államok.

A) Az iszlám és a Nyugat konfliktusa: egy **több évszázados konfliktus**, kezdve a **8. századi betörésektől**, a **keresztes háborúkon** át, az **Oszmán birodalom** ellen **védekezésig** bezárólag. Aztán **megfordul** a kocka: a 20. században a nyugati **nagyhatalmak befolyása** alá

kerül az arab világ (csak **Törökország, Szaúd-Arábia, Irán és Afganisztán** maradt független). De a nyugati kolonizáció lassan hanyatlani is kezd. **1820 és 1920** között a világ háborúinak fele **muzulmánok és keresztények** között zajlott. **1750 és 1919** között a nem muzulmán kormányok **92** olyan államban működtek, melyek területén **muzulmánok** életek. **1995-re** ez mindössze **23-ra** csökkent.

A **konfliktus forrása** a **monoteizmus**, a **vallás és állam elválasztásáról** szóló eltérő elképzelések. Ugyanakkor **nem területi problémák** ezek, **hanem** egy adott területen **vegyesen élő keresztények és muzulmánok közötti civilizációs konfliktus**, ami **nem** feltétlenül a **területért** zajlik. **Kölcsönösen félnek egymástól**, de **nem területeiket féltik, hanem biztonságukat** (nyugatiak) illetve **identitásukat** (muszlimok).

Huntington egy civilizációközi **kváziháborúról** beszél:

1. Az **iszlám nem a Nyugat egészével** harcol, bár erre is mutatnak jelek.
2. A **háborús módszerek** csak **egyik félre** jellemzőek, a másik inkább a **gerillaháborúra** és terrorizmusra emléketető eszközöket használ.
3. Az **erőszak fellángol**, ám **nem folyamatos**, hanem **hullámzik**. 1980 és 1995 között 17 katonai **hadműveletet hajtott végre az USA a Közel-keleten**. Ilyen mértékű harci cselekmény még soha nem irányult más civilizációk népei ellen az USA részéről. **Huntington** szerint **nem az iszlám fundamentalizmus**, hanem **maga az iszlám jelenti a Nyugat számára a problémát**, mely **hiszi felsőbbrendűségét**.

B) A Nyugat és Ázsia konfliktusa: elsősorban gazdasági konkurencia. **Ázsia** ugyanakkor a **civilizációk katlana**, hiszen **hatféle civilizáció** él egymás mellett benne (**japán, ortodox, kínai, buddhista, muzulmán, nyugati**), sőt **négy olyan civilizáció** van, melynek vezető hatalmai itt vannak: **Kína, Japán, Oroszország, részben az USA**. Itt a 18-19. századi Európát idéző **bonyolult nemzetközi kapcsolatok** alakultak ki emiatt.

Többpólusú, bizonytalan, változó multicivilizációs része a világnak. Ugyanakkor a **Nyugattal szemben**, amely **kezd egységesülni** (közös védelmi rendszer, EU stb) a **kelet-ázsiai térségben** csak az ASEAN működik, **de ennek meg nem tagja egyetlen nagyhatalom sem**, és **nem is koncentrálna biztonsági kérdésekre**. Azaz **nincs egyáltalán multilaterális szervezet**, amely **koordinálna Kelet-Ázsia gazdasági, katonai és biztonsági politikáját**. **Sok a területi vita**, **nagy gazdasági különbségek** az országok között. Mind-mind potenciális veszélyforrás. Azaz: **Európa múltja Ázsia jövője lehet**.

A **törésvonal háborúk** java része az **Eurázsia és Afrika** között húzódó **muzulmánokat és nem muzulmánokat elválasztó határvonal** mentén robbant ki. **Törésvonal háborúk szerkezete 469.o.** balkáni népiirtás példája erre.

V. A civilizációk jövője

V.1. A Nyugat, a civilizációk és az egységes Civilizáció

A **Nyugat valóban eltér** minden **korábbi civilizációtól**, hiszen **1500 óta a többi civilizációra is döntő befolyással van**. **Innen indult a modernizáció**, az **iparosodás**, amivel a többi lépést próbál tartani.

De vajon ezen túlmenően a civilizáció **fejlődése eltér-e e többi civilizációétól?** **Huntington szerint nem**. Minden **civilizáció elér egy aranykort** és azt követően különféle okokból

kifolyólag **hanyagolni** kezd. A kérdés: a **Nyugat elérte-e** ezt az **aranykort** a **hidegháború végével**? Hiszen **belső béke** honol, **viszonylagos** jó a **gazdasági fejlődés**, bár a **demográfiai** mutatók elég rosszak.

a) Mégsem feltétlenül a **demográfiai hullám** okozza majd a **legnagyobb gondot**: az **erkölcsi (antiszociális viselkedés elharapózása, családi modell vonzerejének csökkenése, csökken az önkéntes szervezetekben való tagság, gyengül a munkamorál, csökken tanulás iránti hajlam), kulturális hanyatlás** lehet a gond. A **Nyugat jövője** attól függ, **képes-e megbirkózni** ezekkel a problémákkal.

b) De **veszélyes** a Nyugatra nézvést a **más civilizációból** érkező és letelepedő **bevándorlók** egy része is, amely **nem képes** vagy **nem akar integrálódni**, hanem az **anyaország** érdekeit képviselik. Főleg az **Európában élő muzulmánokra** gondol Huntington, illetve az **USA spanyol nyelvű kisebbségére**.

c) De a **kereszténység talajvesztése** is **veszélyezteti** a nyugati civilizáció jövőjét, legalábbis Európában. Az **USA-ban más okoz** gondot, mert itt **viszonylag magas a templomba** járók aránya. Itt a **fő gondot** a **multikulturalizmusra** való hivatkozás okozza. Mert **erre hivatkozva megkérdőjelezzik a Nyugati civilizáció örökségének létjogosultságát, részcsoportokra osztják a kultúrát, ami a civilizáció darabokra szakadásához vezethet. A sokszínűség nem csak realitás, de egyben probléma is, ahogy azt az Alapító Atyák is vélték. Az amerikai multikulturalisták ugyanúgy megtagadják a Nyugati örökséget, mint ahogy megtagadta Kemal a török örökséget. Ez utóbbi teljes kudarcot vallott mint láttuk. A multikulturális országból hiányozni fog a kulturális kohézió, egyetlen civilizációhoz sem fog tartozni az az ország, és szétesik. A történelem is ezt bizonyította (ld. római birodalom).**

Három tényezőt nem hagyhat figyelmen kívül a Nyugat.

1. a **nem nyugati világ** már **felismerte**, hogy a **kultúra tartja össze saját civilizációjukat**. Erre alapozzák **öntudatosságukat**. Európában is lassan kezdik felismerni, az USA-ban még nem.
2. az **amerikai külpolitika** csak nehezen vette észre, hogy meg **kell változtatni** azokat az **irányelveket**, amik a hidegháború idején alakultak ki.
3. be kell látnia, hogy **nem univerzális civilizáció a nyugati**. Különbözik ez nagy veszélyforrást jelent. Le **kell mondani a más civilizációk ügyeibe való beavatkozásról**.